

Eesti Kodanikeühiskonna Arengu Kontseptsiooni arutelu Riigikogus

Andres Siplane (RiTo 4), Riigikogu Kantselei majandus- ja sotsiaalinfoosakonna nõunik

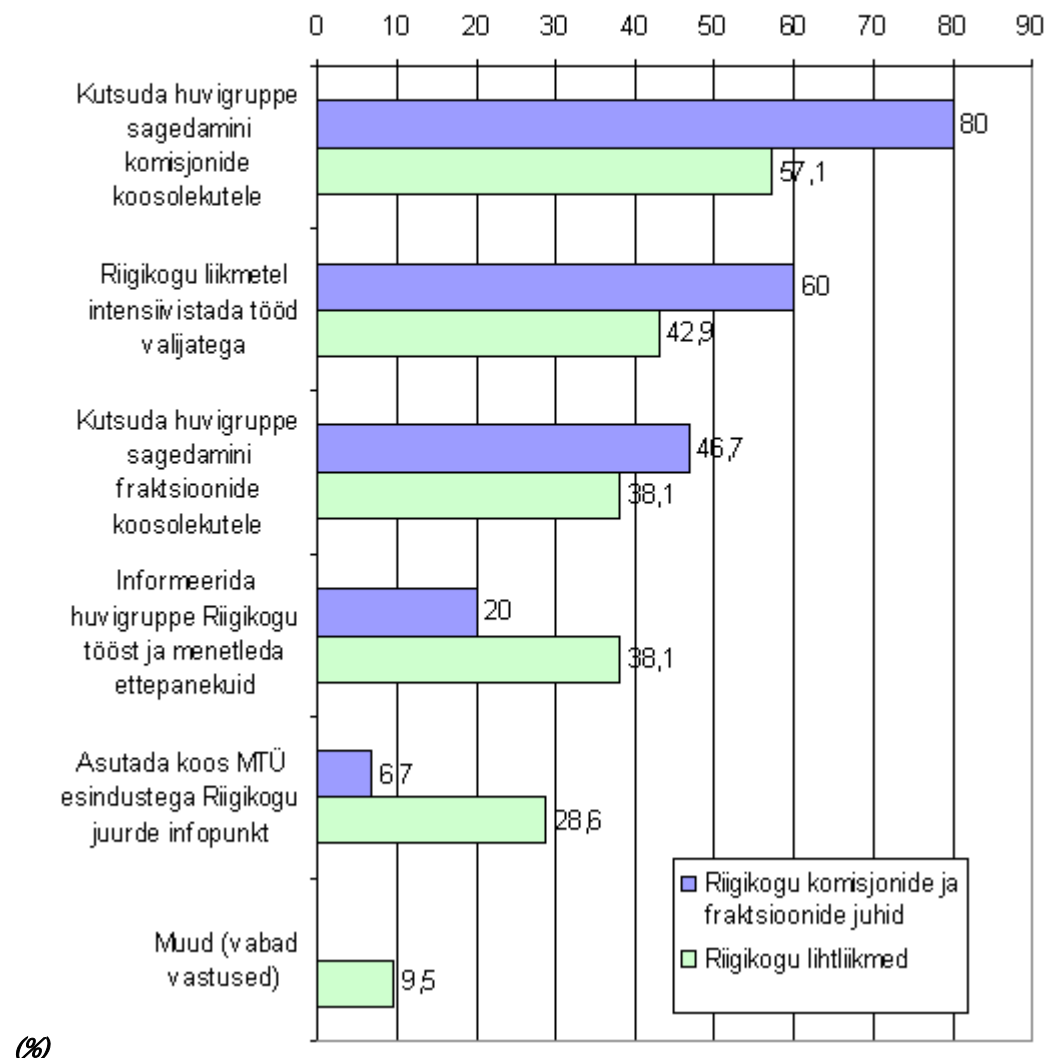
Riigikogu juhatusele anti Riigikogu sünnipäeval, 23. aprillil üle tähelepanuväärne dokument – Eesti Kodanikeühiskonna Arengu Kontseptsioon. Riigi ja kodanikeühiskonna keerukate suhete arutelu on jõudmas Riigikogu täiskogu päevakorda riiklikult tähtsa küsimusena.

1998. aasta detsembris kirjutasid Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit (EMSL) ning ÜRO Arenguprogrammi Eesti esindus alla koostöölepingule, mille kohaselt ÜRO Arenguprogramm toetas EMSL-i projekti "Eesti valitsusväliste organisatsioonide jätkusuutlikkuse tugevdamine". Projekti teostamise käigus selgus, et peale praktilise abi ja nõustamise on vaja ka süstematiseerivat raamistikku ja ideoloogilist kokkulepet. Nendest vajadustest ja väljakutsetest kasvaski välja Eesti erakondade ja kolmanda sektori katusorganisatsioonide poolt 14. detsembril 1999 allkirjastatud koostöömemorandum (<http://www.riigikogu.ee/rva/rito1/artiklid/35memorandum.htm>), milles lepidi kokku kodanikeühiskonna arengu kontseptsiooni loomises ning Riigikogule esitamises.

Riigikogu on Eesti kodanikeühiskonna esinduskogu ja seepärast on koostöö edendamine eri kodanikualgatustega väga oluline. Kuidas seda paremini korraldada? Allkirjastatud koostöömemorandumi ellurakendamise võimalusi uuriti käesoleval aastal ka Riigikogu liikmete ja ametnike arvamusküsitluse raames. Väljavõtte Riigikogu lihtliikmete ning komisjonide ja fraktsioonide juhtide lõikes on esitatud joonisel.

Joonis. Riigikogu eelistused 14. detsembril 1999 allkirjastatud erakondade ja mittetulundusühingute koostöömemorandumi täitmisel

Millisel viisil võiks Riigikogu Teie arvates täita 14.12.1999 allakirjutatud erakondade ja mittetulundusühingute koostöömemorandumit?

ALLIKAS: Riigikogu Kantselei; Saar Poll (kevad 2001).

Enim nimetatud võimalus on kodanike huvigruppide kutsumine Riigikogu komisjoni koosolekutele. Usume etteruttavalt, et see saab teoks ka Eesti Kodanikeühiskonna Arengu Kontseptsiooni (EKAK) kui riiklikult tähtsa küsimuse arutelude ajal.

EKAK jõuab Riigikokku

Esimest korda tutvustati kodanikeühiskonna arengu kontseptsiooni ideed Riigikogus kultuurikomisjonile seoses koostöömemorandumi ettevalmistamisega 20. septembril 1999, kui tollase projekti juhid osalesid kultuurikomisjoni istungil

(<http://www.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=992700002&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>).

Eialgu nähti kodanikeühiskonna arengu kontseptsiooni raamdokumendina, mis pärast Riigikogu heakskiitmist annaks kodanikualgatusete vajaliku suuna, motiivi ja perspektiivi ning määraks kohustused, mida mittetulundusühendused endale võtavad (<http://www.riigikogu.ee/rva/rito1/artiklid/37adamson.htm>). Dokumendi arengu algfaasis oli arutuse all ka kodanikeühiskonna arengu kontseptsioon kui täidesaatva võimu ja kodanikeorganisatsioonide ühisettevõtmine, teisisõnu, dokumendi heakskiitmine Riigikogu poolt polnud sugugi ainumõeldav lahendus. Arutelude käigus tugevnes aga arusaam, et valitsused vahetuvad ega saavuta riigipoolse partnerina pikaajalises plaanis sellist mandaati kodanikeühiskonnaalastes otsustes, kui seda võib taotleda Riigikogu.

Teist korda jõudis kontseptsioon Riigikokku 18. aprillil 2000 kultuurikomisjoni istungil (<http://www.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=003671601&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1>), kus arutati nüüd juba uue nimetusega Eesti Kodanikeühiskonna Arengu Kontseptsiooni (EKAK) teksti. Probleemina nähti EKAK-i liigset riigikesksust ning võeti seisukoht, et see dokument on laiem kui kultuurikomisjoni pädevusala. Tehti otsus delegeerida Riigikogu Kantselei majandus- ja sotsiaalinfo osakonnale kodanikeorganisatsioonide alase uuringu tellimine, mille eesmärk oli kaardistada kolmanda sektori ja riigi vahet. Otsustati anda EKAK-ile aega küpsemiseks ning korraldada aasta lõpus ühisseminar, kus tutvustatakse eelnimetatud uuringut ja uuemat EKAK-i teksti. 5. detsembril 2000 leidiski aset Riigikogu sotsiaal-, kultuuri- ja põhiseaduskomisjoni avatud ühisseminar (http://www.riigikogu.ee/seminar_kodanikud.html).

Pärast pikka arutelu kiideti 3. veebruaril 2001 Tallinna Tehnikaülikoolis toimunud Eesti esimesel mittetulundusühenduste ümarlaual EKAK heaks. 23. aprillil 2001 esitati EKAK Riigikogule ning Riigikogu esimehe resolutsiooniga 30. aprillist 2001 suunati dokument Riigikogu kultuuri-, põhiseadus- ja sotsiaalkomisjoni menetlusse eesmärgiga valmistada ette asjakohane otsuse eelnõu aruteluks riiklikult tähtsa küsimusena Riigikogus.

Riigikogule esitatud EKAK koosneb viiest peatükist:

- sissejuhatus, mis sõnastab ka tegevuseesmärgid;
- väärtuste nimekiri, millest lähtutakse;
- põhimõtete nimekiri, millest lähtutakse;
- esimeses peatükis püstitatud eesmärkide saavutamiseks loetleb neljas peatükk vastastikused kohustused (poolteks on avalik võim ja kolmas sektor);
- rakendusosa nimetab EKAK-il põhineva tegevuskava loomise printsiibid ning nimetab ka 4 aasta jooksul teostatavad lühiajalised prioriteedid.

EKAK-i avalik koosolek Riigikogus

Riigikogu kultuuri-, sotsiaal- ja põhiseaduskomisjon korraldasid 9. oktoobril 2001 Eesti Kodanikeühiskonna Arengu Kontseptsiooni teemal avaliku koosoleku, kus osalesid ka kodanikeorganisatsioonide esindajad ja eksperdid. Riigikogu liikmed esitasid täpsustavaid küsimusi nii EKAK-i mõju ja tõhususe, dokumendi toetuspinna kui ka lihtsalt mittetulundusorganisatsioonide hetkeseisu kohta. Ekspertidena võtsid sõna professorid Mati

Heidmets ja Mikko Lagerspetz, kes osutasid mitmele probleemile, kuid kiitsid üldjoontes EKAK-i heaks. Kodanikeorganisatsioonide juhid esitasid oma sõnavõttudes nii poolt- kui ka vastuargumente. Kohalviibinud Riigikogu liikmed leidsid, et Riigikogule esitatud EKAK-i projekt sobib üldjoontes edasise menetlemise alusdokumendiks. Teksti viimistlemiseks enne menetluse algatamist riiklikult tähtsa küsimusena otsustati moodustada kolme komisjoni baasil redaktsioonitoimkond (http://www.riigikogu.ee/conf_ekak_otsus_menetlus.html). Toimkonda kaasati igast komisjonist kaks ning kaks kontseptsiooni autorite esindajat, et säästa Riigikogu kolme komisjoni tööaega.

Pärast redaktsioonitoimkonna töö arutelu Riigikogu kolmes komisjonis ja fraktsioonides tehakse eelnevast tulenevalt Riigikogu riiklikult tähtsa küsimuse algatamise otsus ning seejärel algab EKAK-i eelnõu menetlemine sarnaselt teiste Riigikogu menetluses olevate otsuse eelnõudega. On põhjust arvata, et EKAK-i arutelu kujuneb tuliseks nii Riigikogu täiskogul kui ka komisjonides ja kuluaarides, sest aastast 1998 on EKAK-i ettevalmistusprotsessis osalenud sadade mittetulundusühingute, seltside ja kutseliitude esindajad. Probleem on see, kuidas saavutada eri poliitiliste jõudude ja valitsusväliste organisatsioonide laiapõhjalise arutelu tulemusel konsensus küsimuses: kuhu lähed, Eesti vikerkaareväriline ja mitmehäälne kodanikeühiskond?